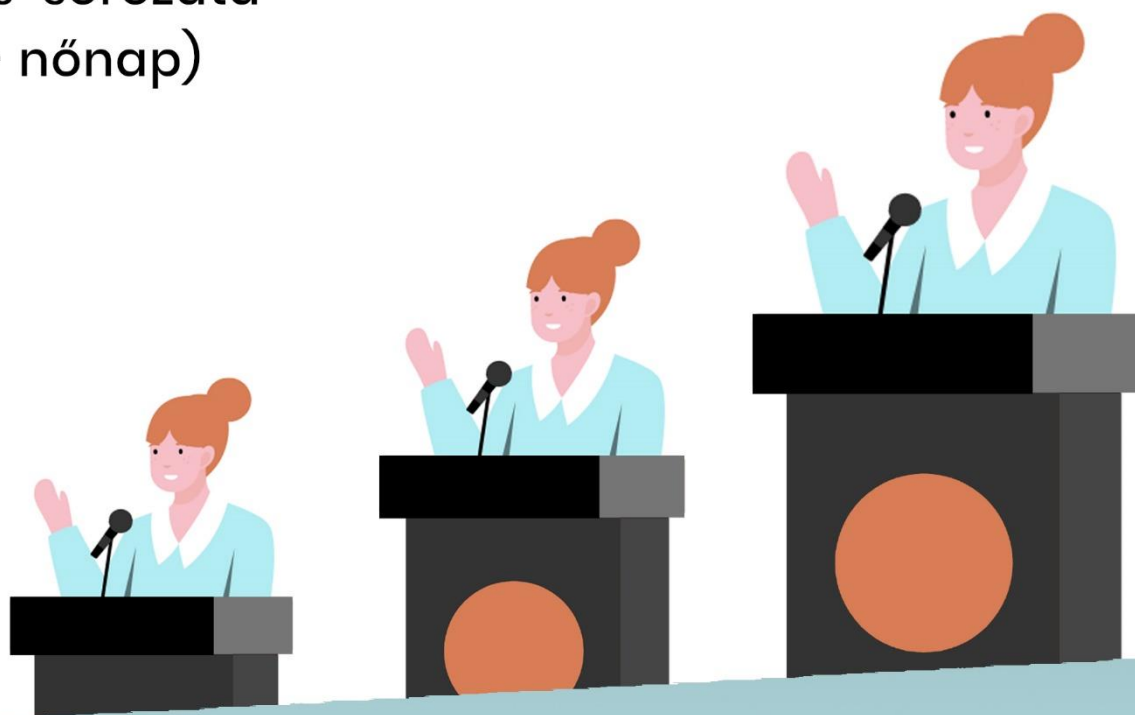


NŐÜGYEK

Női vezetők aránya Európában és Magyarországon

A 21 Kutatóközpont
elemzés-sorozata
(1. rész - nőnap)



Nőügyek: Női vezetők aránya Európában és Magyarországon

A 21 Kutatóközpont elemzés-sorozata (1. rész - nőnap)

Az ENSZ hivatalosan 1977-ben nyilvánította március 8-át a [Nőjogi és Nemzetközi Béke napjának](#). A 20. Század elején Észak-Amerikában és Európában a munkajogi mozgalmakhoz kötik ezt a napot, a korai évek után azonban lassan a nők egyenjogúságára, a nők politikai és gazdasági életben betöltött szerepére helyeződött a hangsúly.

Jelen írás a nők politikai életben betöltött szerepvállalásával foglalkozik napjaink Európájában, és Magyarországon. Célja nem az ok-okozati kapcsolat feltárása, hanem rövid helyzetleírás. Bemutatja a nők reprezentáltsági arányát az Európai Unióban, és nemzeti szinteken, végül pedig a magyar nemzeti parlamentben. Különös tekintettel a 2018-as választásokra szemügyre veszi a nők parlamentbe való bekerülési arányát.

A nemek közötti egyenlőségért évszázadok óta folyik a küzdelem, aminek fókuszában elsősorban a politikai jogok álltak a feminista mozgalmak elindulásakor. A nők választójogát [1919-ben vezették be Magyarországon](#)- ugyanakkor számos megkötéssel korlátozták azt, majd az ezt követő évben került az első női képviselő, [Slachta Margit a magyar parlamentbe](#). A férfiakkal egyenlő, általános és titkos választójog csak [1945-ben került bevezetésre](#). 1949-től 1980-ig folyamatosan nőtt a női képviselők aránya a parlamentben (18-ról 30%-ra), de ez fentről érkező nyomás eredménye volt csak, amit az is bizonyít, hogy az első demokratikus választások alkalmával a parlamenti képviselőknek [csupán 7%-a volt nő](#). Ez az arány azóta is 10% körül stagnál, a többi európai országhoz hasonlítva pedig [a relatív helyzet egyre rosszabb](#).

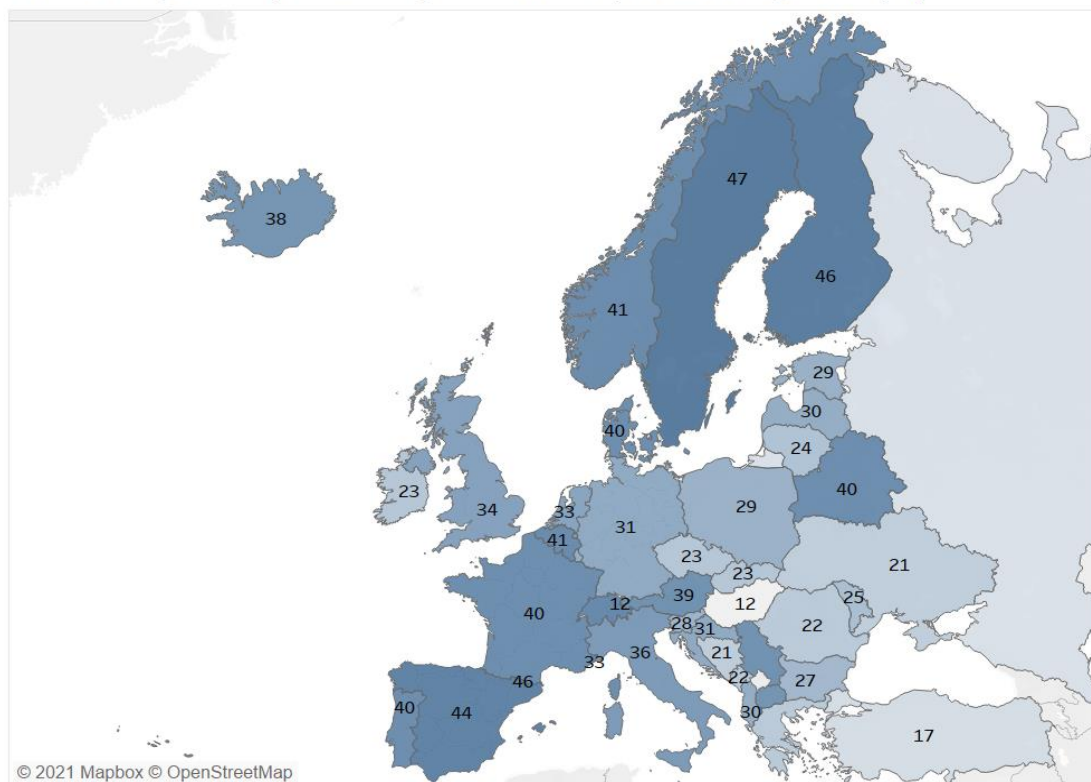
A nők parlamenti részvétele az esélyegyenlőség mércéje, tükrözi a társadalom és a pártok esélyegyenlőséghez való viszonyát, a nők politikai aktivitásának mércéjét. A nők arányos részvétele a döntéshozatalban nem csak az egyenjogúságot érintő kérdés, de gyakorlati dimenziója is van. Ez magába foglalja sajátos nézőpontjuk érvényesítését, a nőket érintő kérdések napirendre vételét és a nők érdekeinek képviseletét. Ezen túl, ha nincs arányos női képviselet, az azt is jelenti, hogy a társadalom egy csoportjának jelentősen sérül az érdekérvényesítési lehetősége. Továbbá szimbolikus értéke, hogy a társadalom számára [a nőket, mint politikai tényező ismerteti el](#). [Kutatások szerint](#) a női politikusok példaképként inspirálhatják a nőket a politikai szerepvállalásra, politikai érdeklődés kialakítására és a politikai diskurzusokban vagy aktivizmusban való részvételre. Illetve a női politikusok olyan intézményi normákat és gyakorlatokat alakíthatnak ki, amik vonzóbbak a nők számára.

[Az ENSZ négy alkalommal rendezte](#) meg 1975 és 1995 között a nők világkonferenciáit. Ezek közül kiemelkedő, az 1995-ös, Pekingben rendezett Nők IV. Világkonferenciája, ahol elfogadták a mai napig meghatározó Pekingi Nyilatkozat és Cselekvése Program nevű dokumentumot. Utóbbi 12 kritikus területet fogalmaz meg, amelyeken belül kijelöli a stratégiai célokat és feladatokat. Az egyik ilyen terület a *nők a politikában és a döntéshozatalban*. A cselekvési terv minimálisan 30, majd hosszútávon 50 százalékra javasolta bővíteni a nők részvételi arányát a politikai döntéshozatalban. A cselekvési terv megvalósítását 5 évente ellenőrzik. [A legutóbbi Uniós jelentés](#) szerint a nemzeti parlamentek és kormányok mutatják a nők leggyengébb képviseletét, bár ez tagállamonként változik, ahogyan erre a második ábra is rámutat.

A második ábra a különböző európai országok nemzeti parlamentjeinek összetételét mutatja be. Az európai országok között Magyarország parlamentjében a legalacsonyabb a nők aránya, csupán 12% (Koncz Zsófiát is beleszámolva, akit 2020-ban választottak meg időközi választáson). A női képviselők alacsony aránya a magyar parlamentben regionális összehasonlításban is szembeűnő: Szlovákiában és Csehországban közel kétszeres ez az arány (23%-23%), Lengyelországban ennél is magasabb (29%). Magyarország nem csak európai, de [világviszonylatban is sereghajtó](#), a nők parlamenti arányát leképező nemzetközi lista végén van, a 153. helyet foglalja el.

Kiemelkedően magas a női képviselők aránya Nyugat-Európában (Spanyolországban (44%), Portugáliában (40%) és Franciaországban (40%) mind három országban [tartanak számon választási előírásokra vonatkozó kvótát](#)) valamint a Skandináv országokban, ahol szintén több évtizede alkalmazzák a kvótarendszert. Svédországban (47%) például már az 1980-as évek végén bevezették az első támogató intézkedéseket, 1987-től pedig a baloldali pártok kvótarendszert, a jobboldali pártok pedig erre vonatkozó törekvéseket irányoztak elő. Norvégiában (41%) és Dániában (40%) is a kvótarendszer segített abban, hogy élen járjanak a női képviseletben, a különbség a két ország között, hogy utóbbi rögzítette, hogy amennyiben valamely nemből nincsen elég jelentkező, abban az esetben kivétel tehető. Mindhárom országban a 80-as évek végére tehető a kvótarendszer kialakítása. Finnországban később, 1995-ben vezettek nemek szerinti kvótát, ugyanakkor az országban már korábban is több dolog kedvezett a női képviselőknek (többmandátumos választási rendszer, női szavazók aktivitása) [\(Palasik, 2007\)](#).

Nők aránya európai országok nemzeti parlamentjében (%)



2. ábra

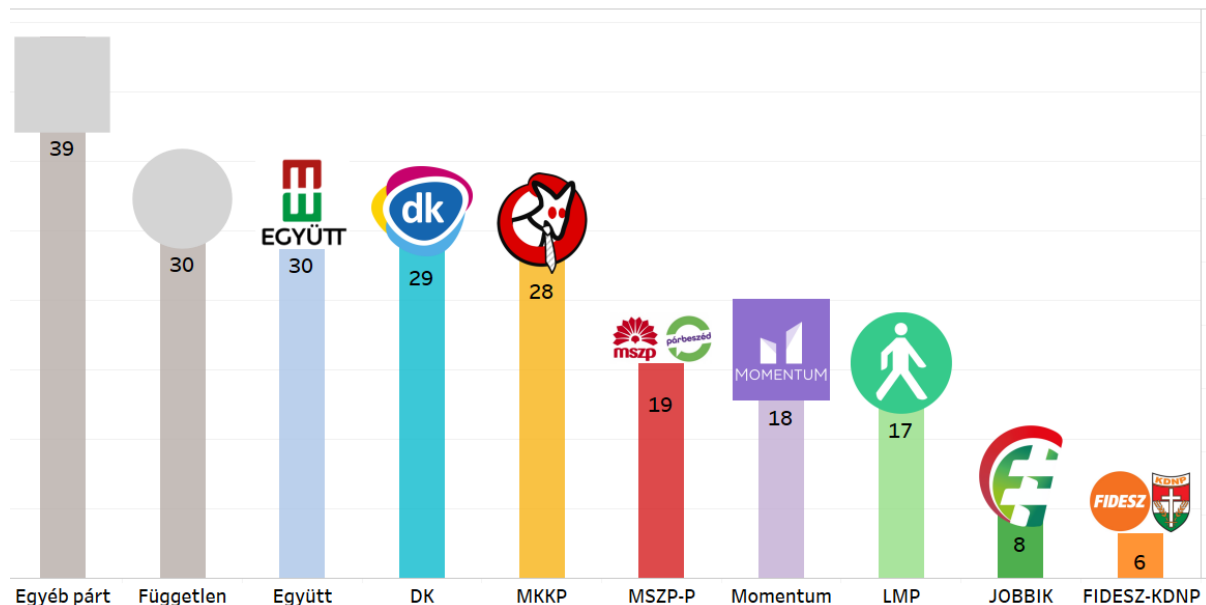
Forrás: <https://data.worldbank.org/>, saját számítás

Szembetűnő, hogy minél kevesebben indulnak el egyéni választókerületben egy párt színeiben, annál magasabb a nők aránya az induló jelöltek között. Az Együtt, DK és az MKKP rendelkezett a legutóbbi választáson a legkevesebb jelölttel, ezen pártok listáján ugyancsak 30 százalék körüli a nők aránya. Ugyanez igaz a független jelöltekre is, összesen 44-en mérettették meg magukat, 13 női képviselő indult.

Az MSZP-P, Momentum Mozgalom és az LMP jelöltjei közt is valamivel kevesebb, mint 20 százalék a nők aránya, A Jobbik és a Fidesz-KDNP pedig 10 százaléknál is kevesebb női jelölttel mérettette meg magát az egyéni választókerületekben.

Az országgyűlésbe végül 2018-ban 7 női jelölt szerzett egyéniben mandátumot, ellenzéki oldalon kettő, kormányoldalon 5 képviselőnő, 2020-ban pedig Koncz Zsófia szerzett mandátumot időközi választáson.

Nők aránya az egyéni választókerületben indulók között pártonként
(2018-as országgyűlési választás, százalék)



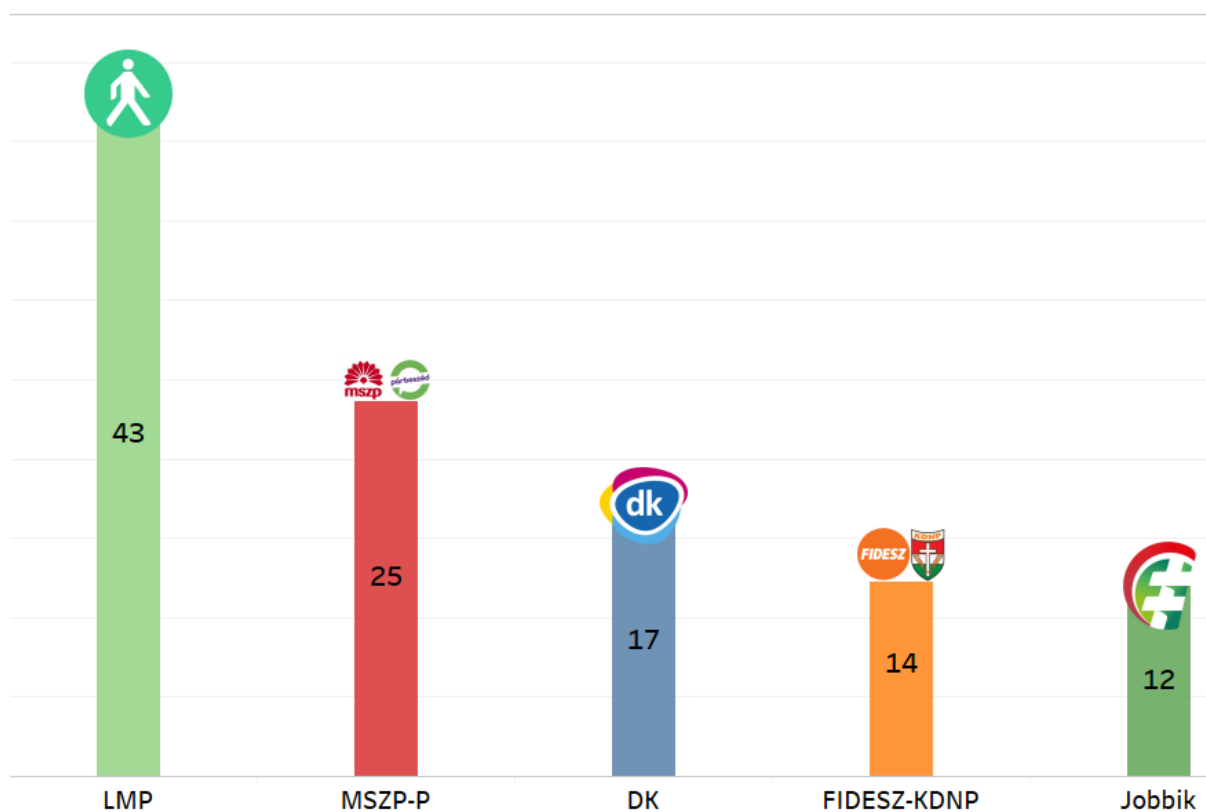
4. ábra

Forrás: <https://www.valasztas.hu/>, saját számítás

Az egyéni választókerületi jelöltek után összegezzük a pártok által állított országos listán szereplő nők arányát is. A pártok eltérő hosszúságú listát állítottak fel. Százalék arányosan a legtöbb női jelöltet az Együtt (31%), az MSZP-P (30%) és az MKKP (28%) állította, míg legkevesebbet az LMP (16%), Fidesz-KDNP (15%) és a Jobbik (9%). A teljes listák azonban vajmi keveset árulnak el, így érdemes közelebbi pillantást vetnünk rájuk. A lista első 10 helye közül az LMP, az Együtt és Momentum jelölt 4 nőt, az MSZP-P és Jobbik kettőt, a Fidesz-KDNP, DK és az MKKP szűkített 10-es listáján azonban csak egyetlen nő szerepelt.

Listáról összesen 93-an kerülhetnek a parlamentbe, 2018-ban közülük 16 nő került be, a DK színeiben 1, az LMP, MSZP-P és Jobbik 3-3 képviselője, valamint a Fidesz 1 női képviselője szerzett mandátumot listáról (ld. 5. ábra).

Pártlistákról bejutott nők aránya pártonként 2018-ban (százalék)

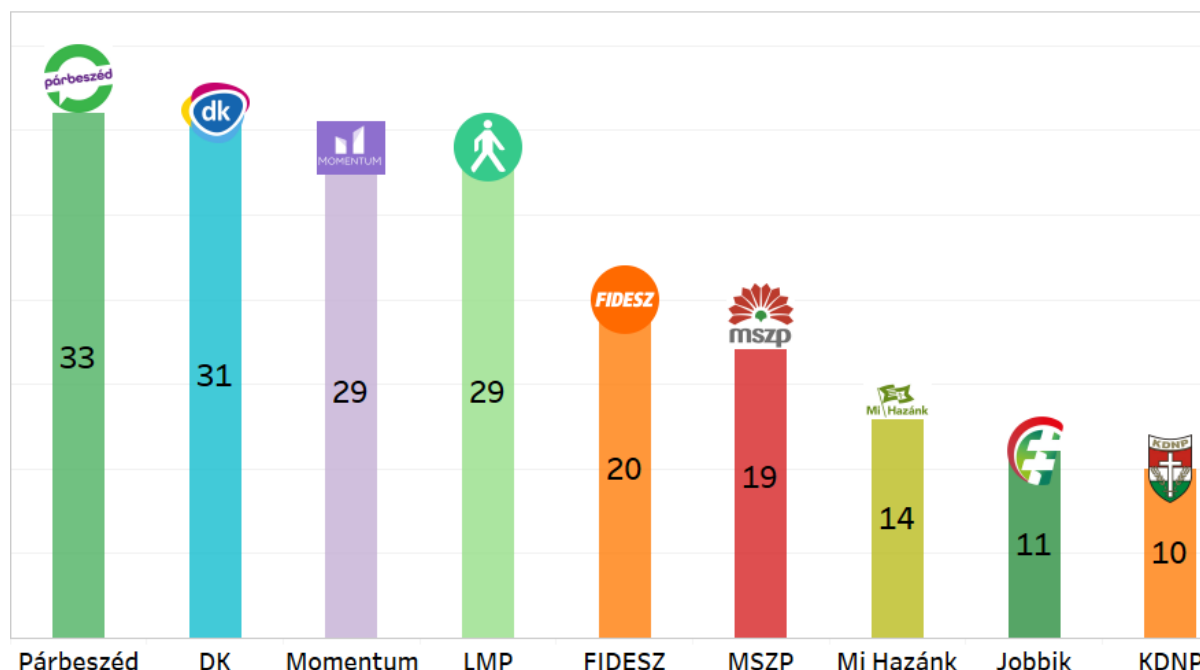


5. ábra

Forrás: <https://www.valasztas.hu/>, saját számítás

A pártok elnökségi összetétele is eltérő. A DK és az MSZP-P elnökségei 16 főt számlálnak, a kisebbik kormánypárt 10, a Jobbik és a Párbeszéd pártelnöksége 9 főből áll. 7-7 fő alkotja az LMP, Momentum, és a Mi Hazánk elnökségét, a legkisebb számú elnökséggel a Fidesz rendelkezik (5 fő) legszűkebb pedig a Fideszé, 5 fővel. Az arányok a 6. ábrán láthatóak. Arányaiban a Párbeszéd, DK és a Momentum elnökségében képviseltetik leginkább magukat a nők, legkevésbé pedig a Mi Hazánkban, Jobbikban, valamint a KDNP-ben.

Nők aránya pártok elnökségében (2021-ben, százalék)



6. ábra

Forrás: a pártok hivatalos honlapjai, saját számítás

A legfőbb közjogi méltóságok tekintetében még ennél is alacsonyabb a nők aránya. 5 pozíció közül négyet soha nem töltött be Magyarországon nő. 1989 óta Magyar országgyűlés elnöke (összesen 9) egyszer volt nő, Szili Katalin 2002 májusától 2009 szeptemberéig töltötte be ezt a pozíciót. Szili hivatalosan a második női házelnök Magyarország történelmében, Vas Istvánné 1963 és 1967 között viselte a Magyar Népköztársaság Országgyűlésének elnökének tisztségét.

Összefoglalva elmondható, hogy bár kedvező lenne, ha kiegyensúlyozott lenne a nők és férfiak aránya a döntéshozatali szervezetekben, a parlament összetételét tekintve Magyarország nagyon el van maradva nem csak az európai, de a világ átlagtól is. Ez annak köszönhető az egyéni választókerületekben induló jelöltek között a nők aránya nem éri el a 40%-ot egyik párt esetében sem. Különösen alacsony az arány a legtöbb képviselőt adó kormánypárt frakciókban: a Fidesz-KDNP egyéni jelöltjeinek csak 6%-a volt nő a 2018-as országgyűlési választáson. A mandátumot szerzett ellenzéki pártok között is alacsony volt az egyéni választókerületben induló jelöltek között a nők aránya: Jobbik 8%, LMP 17%, MSZP-Párbeszéd 19%, DK 29%, Együtt 30%. A pártlistáról bejutók között noha magasabb a nők aránya, mégsem elég magas ahhoz, hogy kompenzálja a férfiak többségét. A Fidesz-KDNP listáján bejutottak között csupán 14% nő. LMP listán befutó képviselőinek közel fele (43%), az MSZP-Párbeszéd listás bejutottjainak negyede (25%) nő. A többi ellenzéki párt esetén 20% alatti volt ez az arány.

Ugyanakkor az EU parlamenti képviselőben viszonylag nagyobb arányú női képviselő van, majdnem 40%. Ez talán annak is köszönhető, hogy a pártok tudatosabban figyelnek a nők reprezentációjára az EP-lista összeállításakor, mint az országgyűlési választások alkalmával.

Négy ellenzéki párt, a Párbeszéd, DK, Momentum és az LMP elnökségében egyharmad körüli a nők aránya, míg a Fidesz és az MSZP elnökségének csupán egyötöde nő. Még ennél is alacsonyabb arányú női vezetéssel rendelkezik a Mi Hazánk (14%), a Jobbik (11%) és a KDNP (10%).

A kormány összetételének tekintetében (12 férfi és 3 nő) a közép-európai átlagot hozza Magyarország, de Nyugat-Európától jelentősen elmaradunk. Ha viszont azt is figyelembe vesszük, hogy a 3. Orbán kormányban egy nő sem, a második Orbán-kormányban pedig egyetlen női tagja volt (Németh Lászlóné), akkor a mostani három fő jelentős előrelépésnek számít. Ez annak is köszönhető, hogy a Fidesz igyekszik változtatni az imázsán, sokszínű és fiatalos képet építeni magáról, amibe már nem fér bele a kivétel nélkül férfiakból álló kabinet. Nem csak számokban mutatkozik meg a változás, hanem a kormány kommunikációs stratégiájának része a női politikusok előtérbe helyezése (Varga Judit, Novák Katalin miniszterek mellett Rácz Zsófia helyettes államtitkár profiljának építése). Ez éles kontrasztban áll a miniszterelnök 5 évvel ezelőtti véleményével, miszerint “a magyar politika alapvetően a folyamatos karaktergyilkosságra épül, és ez brutális helyzeteket teremt, amit bírni kell, de a nők ezt nem bírják”. Ugyanakkor, a némi javulás ellenére ma is sok kormánypárti férfinak és nőnek is az a véleménye, hogy a nőknek az anyaság legjobb kiteljesedési forma.

A szakirodalom szerint a női politikusok olyan intézményi normákat és gyakorlatokat alakíthatnak ki, amik vonzóbbak a nők számára, ezért fontos lenne, hogy minél több női képviselő legyen a parlamentben. A legfontosabb hátráltató tényező lehet a más szakmákban is fennálló üvegplafon, a politika „férfias” szakmaként való számontartása, ami miatt kevesebb nő ambicionálja a politikai pályát, illetve a magyar társadalomban egyébként is meghúzódó hierarchia és a hagyományos nemi szerepfelfogás.